

باسمه تعالی
طرح درس مقطع کارشناسی

نام درس	حقوق جزای اختصاصی دو	رشته	حقوق	روز، ساعت و شماره کلاس	یکشنبه ساعت ۱۳ کلاس ۲۰۵B
نام استاد	سلیمانی	اتاق استاد	ID فضای مجازی / ایمیل	Ho.soleimani@gmail.com @hsoleimani49	
لینک معرفی استاد	/https://www.mofidu.ac.ir/departments/law/law-faculty/hossein-soleymani				

۱- شرح درس

دانشجویان رشته حقوق، در دوره کارشناسی، بین ۲۵ تا ۳۰ واحد درس در حوزه علوم جنایی می گذرانند که این واحدها در دو گروه عمده جای می گیرند: علوم جنایی حقوقی و علوم جنایی غیر حقوقی (تفسیری / تجربی / پیرا حقوقی شامل جرم شناسی، کیفر شناسی، پیشگیری از جرم و...). گروه اول، که موضوع بحث ماست، یعنی علوم جنایی حقوقی، شامل دو دسته کلی حقوق کیفری ماهوی و حقوق کیفری شکلی (آیین دادرسی کیفری، اجرای احکام کیفری) می شود. حقوق کیفری ماهوی نیز حقوق کیفری عمومی و حقوق کیفری اختصاصی را شامل می گردد. دانشجویان در ابتدا واحدهای مرتبط با حقوق کیفری عمومی را می گذرانند و پس از آشنایی با مفاهیم جرم و مجازات و اصول و احکام ناظر به آنها، مانند اصل قانونمندی، شرایط مسئولیت کیفری، مقررات تخفیف و تشدید و تکرار و تعدد و...، به حیطه حقوق جزای اختصاصی، که به طور خاص به جرایم می پردازد وارد می شوند.

در حیطه حقوق کیفری اختصاصی، جرایم در قالب سه گروه جرایم بر ضد اموال، اشخاص و امنیت بررسی می شوند و این بدان معناست که در این قالب، به سه مقوله مورد حمایت قوانین، یعنی جان، مالکیت و امنیت توجه شده است. موضوع این درس جرایم بر ضد امنیت و آسایش عمومی (جرایم علیه مصالح عمومی کشور) است. این گروه از جرایم به ویژه پس از تحولات حقوقی در دوران مدرن، یعنی از قرن هجدهم، به طور خاص مورد توجه قرار گرفتند. چنانکه از این نامگذاری پیداست، در حقیقت بزه دیده این دسته از جرایم «کشور» است. درست است که همه جرایم دارای عنصر نقض نظم عمومی هستند (و دقیقاً به همین دلیل جرم انگاری شده اند) اما این دسته از جرایم، برخلاف عمده جرایم دیگر، ممکن است در بسیاری از موارد بزه دیده خاص نداشته باشد. از این جهت دست کم به دو دلیل، این گروه از جرایم دارای اهمیت مضاعف اند: یکی اینکه نقض نظم عمومی در این گروه از جرایم دارای تبعات شدیدتر و حتی ملی است و از این جهت دقت و توجه بیشتری می طلبد. دوم اینکه این دسته از جرایم به لحاظ عناصر دادرسی منصفانه دارای حساسیت بسیاری است، زیرا حاکمیت در اینجا دارای نقش دو گانه است: از یک طرف قاضی است و از طرف دیگر شاکی و مدعی (چون خود را بزه دیده اول این دسته از جرایم می بیند). این وحدت قاضی و شاکی می تواند ناقض اهداف حقوق کیفری باشد، زیرا ممکن است قاضی در این موارد نتواند با بی طرفی کامل رسیدگی کند.

در دسته ای از جرایم که در ذیل این عنوان قرار می گیرند و خود حاکمیت مستقیماً بزه دیده جرم است، یعنی جرایم سیاسی، تلاش شده این اشکال تاحدی برطرف شود. قانون گذاران کشورهای مختلف، از جمله قانون گذار اساسی در

کشور ما، ضرورت تشکیل هیات منصفه (با اعضای از افراد عادی جامعه به مثابه داور اصلی نقض نظم عمومی و هنجارشکنی) و برگزاری علنی دادگاه مجرمان سیاسی را به همین دلیل در نظر گرفته است هرچند در عمل، حاکمان در کشورهای مختلف ممکن است این دو اصل را ندید بگیرند. به رغم این، در جرایم دیگر که مشخصاً عنوان جرایم بر ضد امنیت به خود می‌گیرند انحراف از موازین عدالت بسیار محتمل‌تر است، چون رسیدگی، با توجیحات امنیتی، معمولاً غیرعلنی است. در کشور ما رسیدگی به این جرایم در صلاحیت دادگاه انقلاب است و این نشان می‌دهد که سیستم متقاعد نشده که این دسته از جرایم در دادگاه‌های عمومی و با همان ضوابط و قواعد رسیدگی شوند.

با توجه به این مقدمه، انتظار می‌رود دانشجویان گرامی که در آینده نزدیک در زمره قضات یا سیاست‌گذاران کیفری درمی‌آیند به حساسیت این دسته از جرایم متفطن باشند و باجدیت بیشتری آنها را دنبال کنند.

جرایم موضوع این درس، یعنی جرایم بر ضد مصالح عمومی کشور را می‌توان در دو گروه قرار داد: دسته‌ای که مستقیماً مقوله امنیت را به چالش می‌کشند (مانند محاربه، بغی، افساد فی الارض، جاسوسی و جرایم مرتبط با آن، تروریسم، جرایم سیاسی) و دسته‌ای که نتیجه‌ای آنان به چالش کشیدن امنیت است هرچند مرتکب چه بسا صرفاً با انگیزه سودخواهانه به آنها اقدام کرده باشد (مانند جعل، استفاده از سند مجعول، قلب سکه، رشا و ارتشا).

در ترم پیش‌رو در قالب دو واحد به این جرایم می‌پردازیم. موضوع مورد نظر را با استناد به قوانین کیفری و اساسی، اصول حقوق کیفری، نظریه حقوق دانان، موازین بین‌المللی، نگاه تطبیقی، آرای فقهی و رویه قضایی بررسی خواهیم کرد.

۲- منابع درسی

الف) منابع اصلی

مباحث تدریس شده در کلاس + متون قانونی مورد نیاز

ب) منابع برای مطالعه بیشتر

- جرایم علیه مصالح عمومی کشور (حسین آقایی‌نیا و هادی رستمی)
- جرایم علیه مصالح عمومی کشور (حسین میرمحمدصادقی)
- جرایم علیه مصالح عمومی کشور (محمود مجیدی)
- جرایم علیه امنیت و آسایش عمومی (حسن پورباقرانی)

۳- تکالیف دانشجوی

الف) ارزشیابی مستمر یا میان‌نیم‌سال (۵ نمره)

ب) ارزشیابی پایان‌نیم‌سال (۱۵ نمره)

۴- زمان‌بندی

جلسه اول: مقدمات و کلیات: تبیین و توجیه طرح درس، پلان، مقدمات

جلسه دوم: ویژگی‌های جرایم بر ضد امنیت

جلسه سوم: جرایم حدی بر ضد امنیت: ۱ - محاربه ۱

جلسه چهارم: جرایم حدی بر ضد امنیت: ۲ - محاربه ۲
جلسه پنجم: جرایم حدی بر ضد امنیت: ۳ - بغی
جلسه ششم: جرایم حدی بر ضد امنیت: ۴ - افساد فی الارض
جلسه هفتم: جرایم تعزیری بر ضد امنیت: ۱ - جاسوسی
جلسه هشتم: جرایم تعزیری بر ضد امنیت: ۲ - تروریسم
جلسه نهم: جرایم تعزیری بر ضد امنیت: ۳ - جرم سیاسی
جلسه دهم: جرایم تعزیری بر ضد امنیت: ۴ - تبانی و سایر جرایم
جلسه یازدهم: جرایم بر ضد آسایش عمومی: ۱ - جعل ۱
جلسه دوازدهم: جرایم بر ضد آسایش عمومی: ۲ - جعل ۲
جلسه سیزدهم: جرایم بر ضد آسایش عمومی: ۳ - جعل ۳
جلسه چهاردهم: جرایم بر ضد آسایش عمومی: ۴ - قلب سکه
جلسه پانزدهم: جرایم بر ضد آسایش عمومی: ۵ - رشوه
جلسه شانزدهم: جمع‌بندی و نتیجه‌گیری مباحث